

**SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION SALOHIYATINI
RIVOJLANTIRISH MEXANIZMINI YAXSHILASHGA OID
ISLOHOTLAR (NEFT-GAZ MISOLIDA)**

Aliyev Azim Tolib o'g'li

Iqtisodiyot fakulteti Iqtisodiyot kafedrası katta o'qituvchisi

Alfraganus University

Annotatsiya

Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish, ayniqsa neft-gaz sanoatida, iqtisodiyotda barqarorlikni ta'minlash va zamonaviy raqobatbosimlarga bardoshlilikni oshirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda innovatsiyalarga asoslangan yangi ishlab chiqarish jarayonlarini joriy etish, ilmiy yutuqlar va texnologik taraqqiyotlardan foydalangan holda, ishlab chiqarishda samaradorlikni kuchaytirish asosiy vazifalardan biriga aylangan. Zamon talablariga javob beradigan yondashuvlar asosida ishlab chiqarish jarayonida innovatsion salohiyatni rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish orqali neft-gaz sanoatida sifatli mahsulotlar ishlab chiqarishga va ichki hamda xorijiy bozorlarni raqobatbardosh tovarlar bilan ta'minlash masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda. Ushbu tezisda sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirish mexanizmlarini yaxshilashga oid islohotlar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: neft-gaz sanoati, innovatsion texnologiyalar, zamonaviy dasturlar, texnologik taraqqiyot, samaradorlik, innovatsion salohiyat, mexanizmlar, imkoniyatlar.

Neft-gaz sanoati tizimida innovatsion salohiyatni rivojlantirish uchun tashkilot va korxonalar oldida chuqur ilmiy-texnikaviy islohotlarni amalga oshirish zarurligi paydo bo'lmoqda. Shu nuqtayi nazardan olib qaralganda, innovatsion salohiyat – bu mavjud ishlab chiqarish infrastrukturasi, intellektual resurslarning, ilg'or texnologiyalar va bilimlarning muvofiqlashtirilgan holda samarali qo'llanilishi natijasida yangi mahsulotlar va xizmatlar yaratilishiga qaratilgan ichki kuch va imkoniyatlar majmuidir. Mazkur salohiyat nafaqat yangi texnologiyalarni o'zlashtirish, balki mavjud ishlab chiqarish usullarini takomillashtirish va

modernizatsiya qilish, ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, energiya va resurs tejoyvchi texnologiyalarni joriy etishni ham o'z ichiga oladi. So'nggi yillarda neft-gaz sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar, avvalo, innovatsion rivojlanish uchun qulay muhit yaratishga xizmat qilmoqda. Davlat tomonidan sanoat korxonalarini moliyaviy, texnik va axborot resurslari bilan ta'minlash, xususiy sektor va ilmiy muassasalar o'rtasida hamkorlikni mustahkamlash, innovatsion taraqqiyot uchun me'yoriy-huquqiy bazani rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan islohotlar natijasida, sanoatda yangi hovuz texnologiyalari, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va raqamli monitoring usullari faol joriy qilinmoqda. Neft-gaz sohasida innovatsion rivojlanishning asosiy yo'nalishlaridan biri – ilmiy-tadqiqot va tajriba-dizayn ishlarini kuchaytirish, yuqori malakali kadrlarni tayyorlash va ularni ishlab chiqarish jarayoniga keng jalb etish, zamonaviy innovatsion loyihalarni amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi.[1]

Innovatsion salohiyatni rivojlantirish mexanizmini takomillashtirishda resurslarni kompleks boshqarish, texnologik modernizatsiyani izchil amalga oshirish, xalqaro tajribani o'rganish va ularni mahalliy sharoitga moslashtirish kerakligi ta'kidlash lozim. Resurslarni samarali boshqarish doirasida, ishlab chiqarishda raqamlashtirish jarayonlarini kengaytirish, ilmiy innovatsiyalarga asoslangan investitsion dasturlarni ishlab chiqish, korxonada tuzilmasida ilmiy-texnikaviy bo'limlar faoliyatini kuchaytirish kabi masalalar dolzarb hisoblanadi. Bu jarayonlarda xalqaro tajriba, standart va reglamentlar asosida ishlab chiqilgan uslubiy ko'rsatmalarni joriy etish, innovatsion boshqaruv tamoyillarini va raqamli texnologiyalarni to'liq qo'llash mexanizmlarni takomillashtirishga xizmat qiladi. Neft-gaz sanoatida innovatsion loyihalarni amalga oshirishda, loyiha boshqaruvining zamonaviy metodologiyalaridan foydalanish, ishlab chiqarish-texnik jarayonlarni optimallashtirish, resurs tejoyvchi va ekologik toza texnologiyalarni tatbiq etish, korxonalarining innovatsion infratuzilmasini rivojlantirish strategiyasi asosida bosqichma-bosqich islohotlarni amalga oshirish talab qilinadi. Hisob-kitoblarga ko'ra, innovatsion rivojlanish samaradorligiga erishish uchun texnik va texnologik yangilanishlarni moliyalashtirishga ustuvor ahamiyat qaratish, investitsiyalardan oqilona foydalanish, ilmiy xizmatlarni ko'rsatish tarmog'ini kengaytirish,

korxonalarni ilmiy ishlanmalar bilan ishlab chiqarishda mustahkam bog‘lash kabi mexanizmlarni joriy qilish samarali natija beradi.[2]

Neft-gaz sanoatida innovatsion islohotlarni chuqurlashtirish, zamonaviy ilm-fan yutuqlari va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish, ishlab chiqarish tizimi infratuzilmasini zamon talablari asosida takomillashtirishga xizmat qiladi. Korxonalar innovatsion faoliyatini samarali tashkil etish uchun, innovatsion mahsulot va xizmatlar ishlab chiqarishda uzluksiz izlanish olib borish, ilg‘or texnik yechimlarni joriy etish, ishlab chiqarish jarayonining har bir bosqichida yangi imkoniyatlarni izlab topish va joriy etishga doimiy intilish lozim. Neft-gaz sanoatida innovatsion salohiyatni oshirish mexanizmlari takomillashuvi uchun, korxonalararo hamkorlik va raqobatbardosh muhit yaratish ham muhim hisoblanadi. Energetika resurslari eksporti bilan shug‘ullanuvchi korxonalar o‘rtasida axborot va tajriba almashinuvini rivojlantirish, texnologik yangilanishlar yuzasidan doimiy axborot almashish, ishlab chiqarish samaradorligini ta‘minlovchi innovatsion tashabbuslarni rag‘batlantirish sanoatning uzviy rivojlanishiga xizmat qiladi. [3]

Innovatsion faoliyatni rivojlantirishda korxonalar oldida paydo bo‘ladigan muammolardan biri — ilmiy-texnikaviy bazaning yetarlicha rivojlangan emasligidir. Mazkur muammoni bartaraf etish uchun korxonalarda zamonaviy texnik vositalar, yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish jihozlarini o‘z vaqtida yangilab borish, mavjud ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, o‘quv va malaka oshirish dasturlarini doimiy tashkil qilish zarur. Shu orqali, ishlab chiqarish bazasini zamonaviylashtirish, yangi innovatsion mahsulotlarni ishlab chiqarishga va mavjud mahsulotlar sifatini oshirishga yordam beradi. Neft-gaz sanoatida innovatsion salohiyatni rivojlantirishga oid islohotlarning asosiy yo‘nalishlari — ilmiy-tadqiqot va innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va ular samaradorligini oshirish, korxonada ilmiy-tadqiqot va eksperimental ishlanmalar bo‘limini tashkil etish, zamonaviy texnologiyalar va intellektual resurslardan samarali foydalanish, sohaning raqamlashtirilishi va avtomatlashtirilishi jarayonlarini jadallik bilan olib borishdan iborat. Bunday yondashuvlar nafaqat ishlab chiqarish hajmini, balki iqtisodiy samaradorlikni ham oshiradi. Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatni rivojlantirish uchun tashqi va ichki investitsiyalarni keng jalb qilish, sanoat innovatsion klasterlarini tashkil etish,

xalqaro hamkorlikning zamonaviy shakllarini yo'lga qo'yish, innovatsion startaplarni qo'llab-quvvatlash, intellektual va texnik salohiyatni yanada kuchaytirish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biridir. Har bir korxonada innovatsion salohiyatini oshiruvchi alohida strategiyani ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish orqali, mamlakat sanoatining umumiy rivojlanishiga xizmat qiladi.[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, sanoat korxonalarida, xususan neft-gaz tarmog'ida innovatsion salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish natijasida, mamlakat iqtisodiyotining barqarorligi va raqobatbardoshligi kuchayadi. Innovatsion jarayonlarni takomillashtirish, zamonaviy bilimlar va ilg'or texnologiyalarni joriy etish, yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash, samarali boshqaruv mexanizmlarini ishlab chiqish va ilgari surish orqali, sanoatda yuqori darajada innovatsion salohiyatga ega bo'lgan raqobatdosh ishlab chiqarish tizimi shakllanadi. Bu esa uzoq muddatli strategik taraqqiyotning asosiy omili sifatida, mamlakat iqtisodiy salohiyatini oshirish va xalqaro bozorlar oldida innovatsion jihatdan yetakchi mavqe egallashiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov, I.A. (2017). "O'zbekiston innovatsion rivojlanish strategiyasi va istiqbollari". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari to'plami, 2017.
2. Xamidov, T. va Rajabov, S. (2018). "Neft-gaz sanoatida innovatsion texnologiyalar va ularni rivojlantirish muammolari". O'zbekiston Fanlar Akademiyasi axborotnomasi, 6(2), 112-117.
3. Yo'ldoshev, A.R., Toshpo'latov, M. (2019). "Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyat va uni oshirish omillari". Innovatsion rivojlanish jurnal, 4(1), 32-40.
4. Qosimov, B.K., Matyoqubov, G.A. (2020). "Neft-gaz tarmog'ida modernizatsiya va innovatsion texnologiyalarni joriy etishning asosiy yo'nalishlari". O'zbek neft va gaz sohasi, 5(3), 54-62.

5. Normuratova, S. (2021). “Sanoat korxonalarida innovatsion salohiyatini rivojlantirish mexanizmlarining dolzarbligi”. Iqtisodiyot va innovatsiya, 7(2), 26-31.
6. O‘razboyev, S., Xudayberganov, Z. (2018). “Neft-gaz sanoatida raqamli texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati”. Innovatsion tadqiqotlar jurnali, 6(4), 43-50.
7. Abdurahmanov, Q.X., Kadirov, B.N. (2022). “Sanoat tarmoqlarida innovatsion faoliyatni rivojlantirishda investitsiyalarning o‘rni”. O‘zbekiston iqtisodiyoti va investitsiyalari, 9(4), 71-79.
8. Oripov, N. (2020). “Neft-gaz sanoatida innovatsion salohiyatni rivojlantirish bo‘yicha yangi yondashuvlar”. Yangi O‘zbekiston ilm-fani, 13(1), 90-97.